

Agroresursu un
ekonomikas
institūts

Saimniecības Latvijā

Mg.ing. E.Benga

Pētniece

Lauku attīstības novērtēšanas daļas vadītāja (LAND)

Ekonomikas nodaļa

2.10.2019.

1/7/2020

Saimniecību skaits ekonomiskā lieluma grupās (ELG) un izmaiņas

(2007.-2016.g.)

2

EL G	2007	2010	2013	2016	Izmaiņas
zem 4000	86 898	59 735	49 666	43 102	-43 795
1	15 845	15 085	15 752	14 846	-999
2	2 128	2 630	3 024	3 385	1 258
3	1 519	2 117	2 475	3 185	1 666
4	758	1 067	1 357	1 795	1 037
5	507	924	1 215	1 707	1 200
6	89	149	218	317	228
Kopā	107 743	81 707	73 708	68 338	-39 405

Saimniecību skaits SI grupās dalījumā pa vecuma grupām (2016.g)

3

SI grupa	Kopējais saimniecību skaits	Vienas vai vairāku fizisku personu īpašumā esošu saimniecību skaits	Īpašnieku vecuma grupas (2016)					Juridisko personu īpašumā esošu saimniecību skaits
			līdz 34	35-44	45-54	55-64	virs 65	
Kopā	69 933	69 801	3 427	8 809	17 731	18 478	21 356	132
līdz 2000 eiro	34 163	34 128	1 726	4 117	8 148	8 210	11 926	34
no 2000-4000 eiro	10 533	10 509	384	1 108	2 542	2 761	3 714	24
no 4000-8000 eiro	9 047	9 035	360	1 143	2 191	2 640	2 701	12
no 8000-15000 eiro	5 802	5 790	250	742	1 614	1 715	1 469	12
no 15000-25000 eiro	3 387	3 381	172	450	1 008	1 063	688	6
no 25000-50000 eiro	3 183	3 169	222	516	956	1 024	452	14
no 50000-100000 eiro	1 794	1 780	144	329	612	488	207	14
no 100000-250000 eiro	1 244	1 241	116	245	371	372	136	3
no 250000-500000 eiro	464	460	35	93	175	118	39	4
virs 500000 eiro	315	308	19	66	113	86	24	7

Saimniecību skaita izmaiņas pa specializācijām

2017 pret 2007.gadu

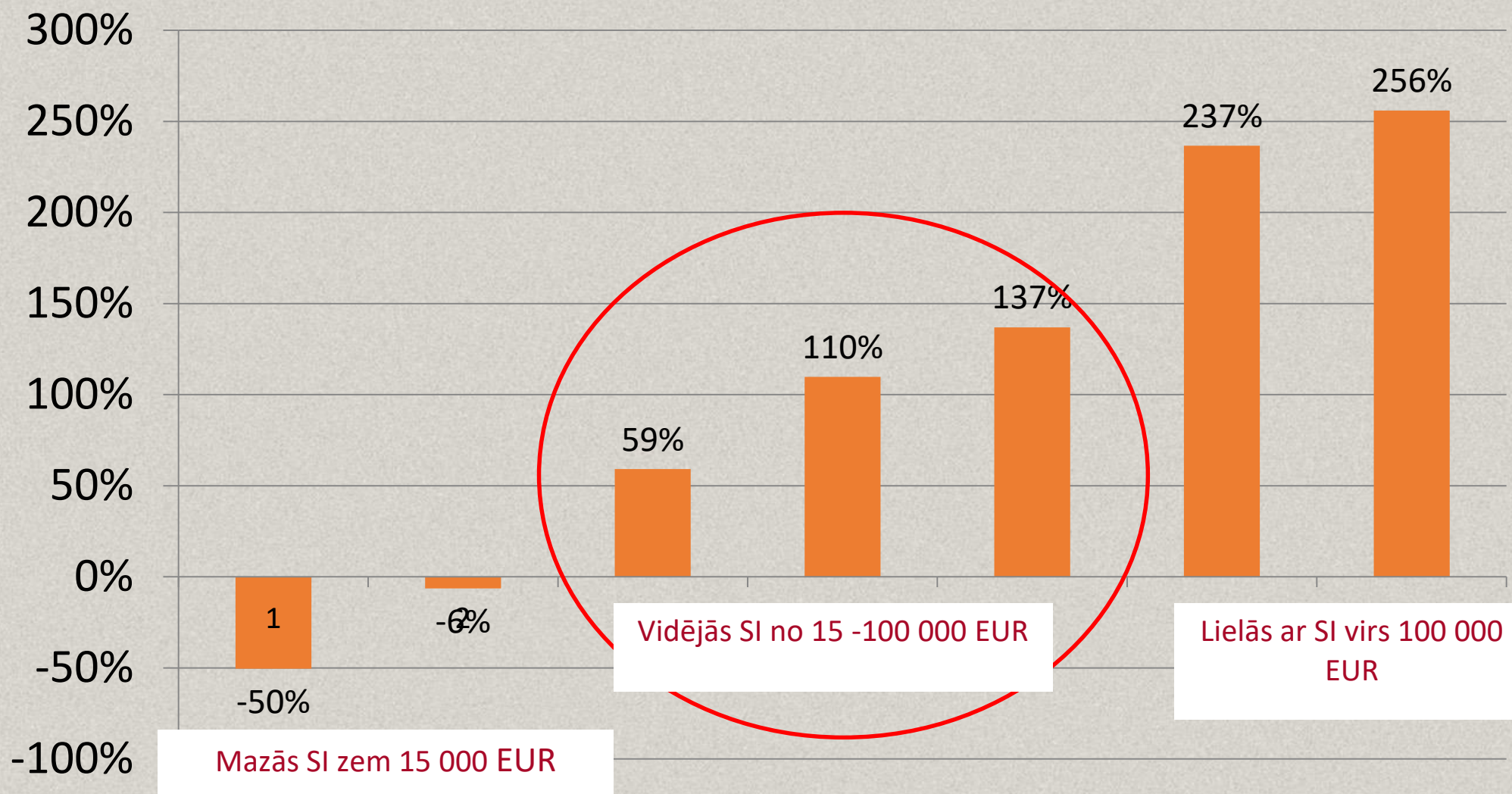
4

Saimniecību strukturālās izmaiņas ekonomiskā lieluma grupās (2016. pret 2007.gadu CSP dati)

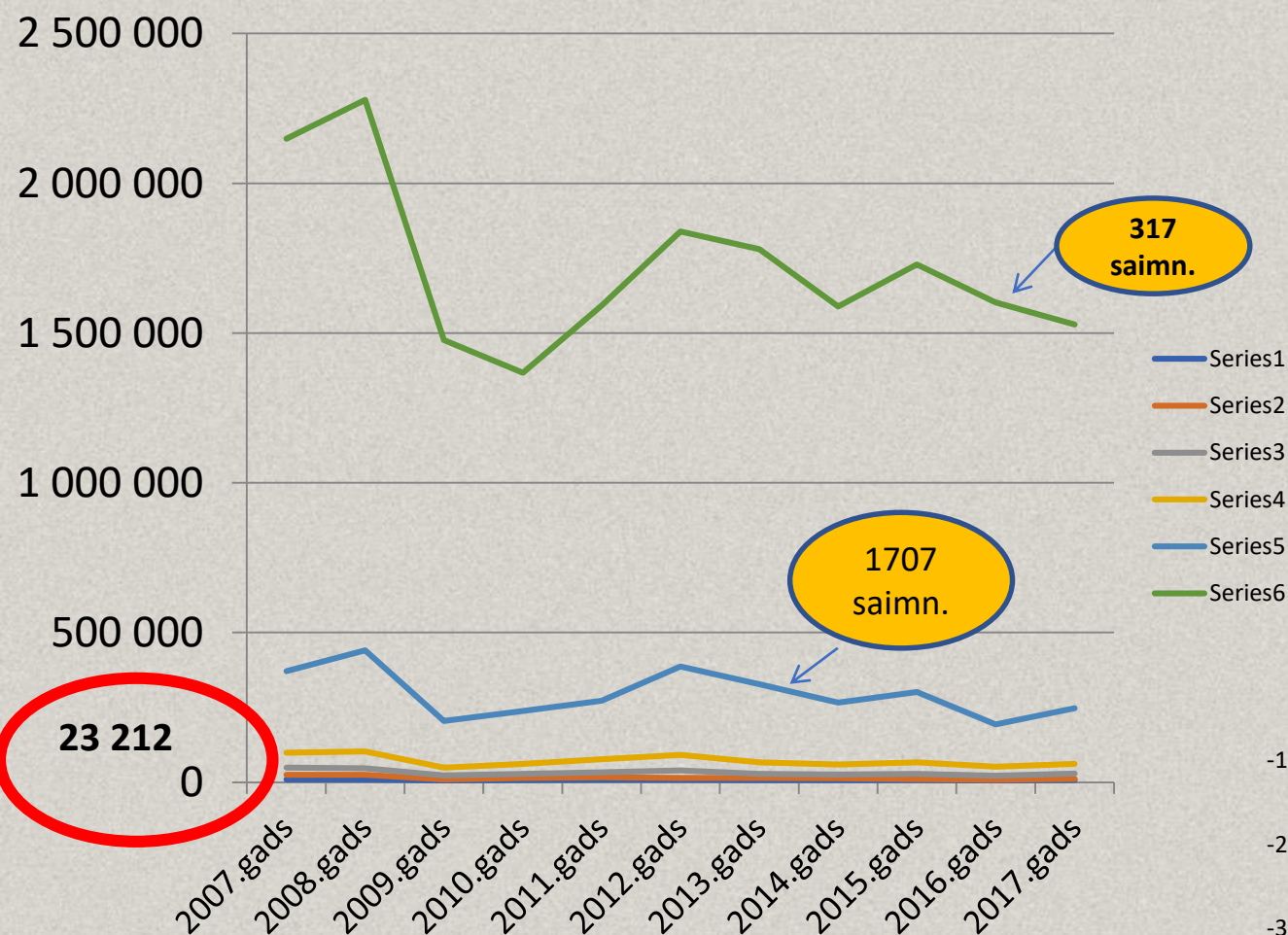
5

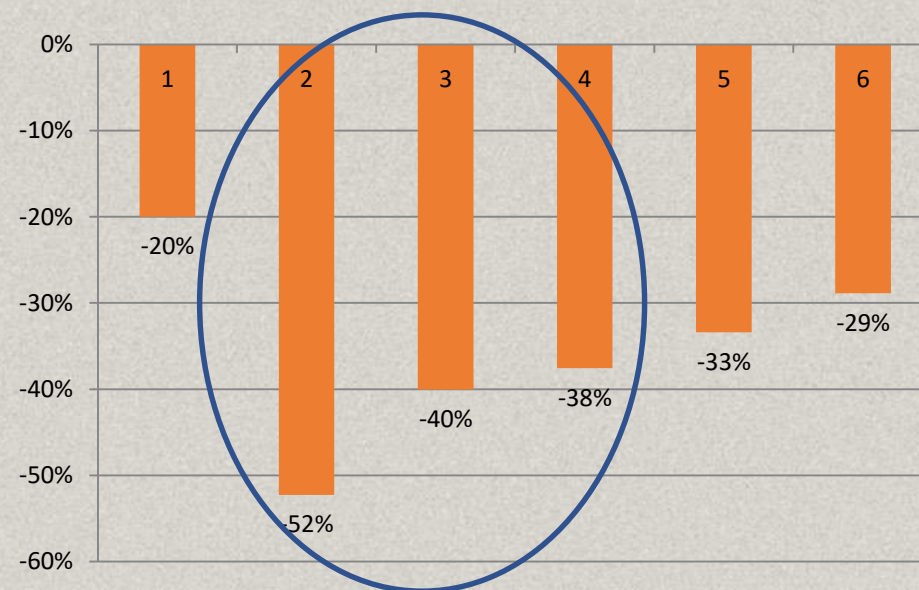

Saimniecību neto apgrozījums ekonomiskā lieluma grupās (2007. - 2017.gads)

6

Neto apgrozījuma izmaiņas 2017./2007.g.

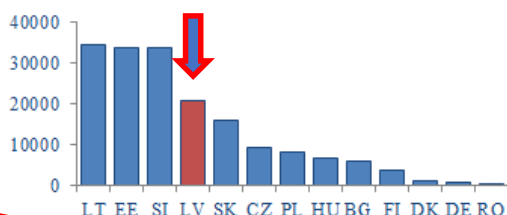

Ieguldījumu subsīdijas, pamatlīdzekļi, atdeve

7

Vidēji lielas
SI 50-100 tūkst.
EUR

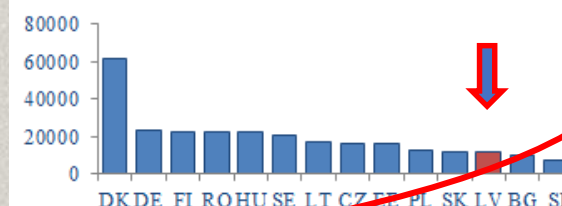
Ieguldījumu subsīdijas kopā 2010.g.-
2015.g., tūkst. EUR

Pamatlīdzekļu vērtība 2015. gadā, EUR

Neto pievienotā vērtība uz pilna laika
nodarbināto, EUR/GDV vidēji 2013.-
2015.g.

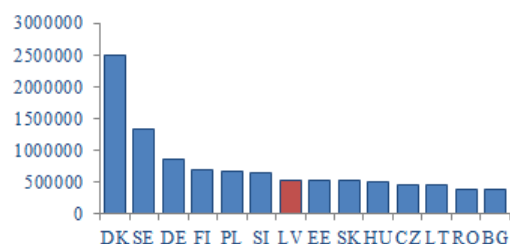

Lielās
SI 100 līdz 500
tūkst. EUR

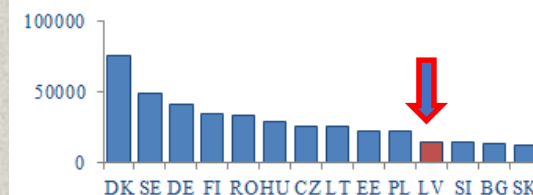
Ieguldījumu subsīdijas kopā 2010.g.-
2015.g., tūkst. EUR

Pamatlīdzekļu vērtība 2015. gadā, EUR

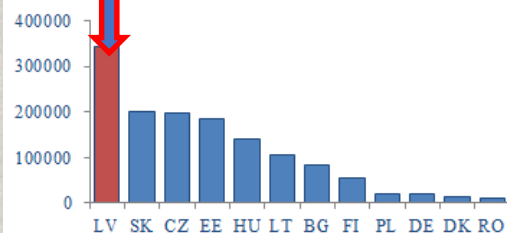

Neto pievienotā vērtība uz pilna laika
nodarbināto, EUR/GDV vidēji 2013.-
2015.g.

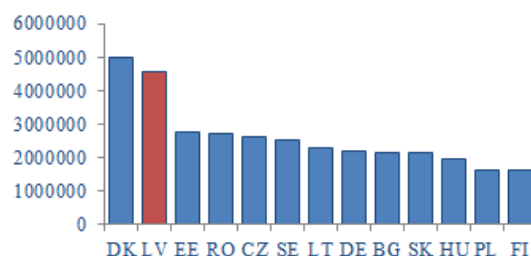

Ļoti lielās
SI virs 500 tūkst.
EUR

Ieguldījumu subsīdijas kopā 2010.g.-
2015.g., tūkst. EUR

Pamatlīdzekļu vērtība 2015. gadā, EUR

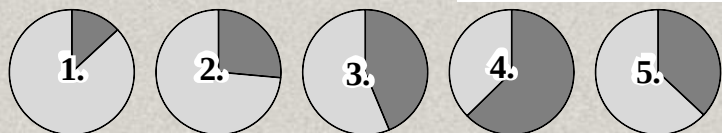
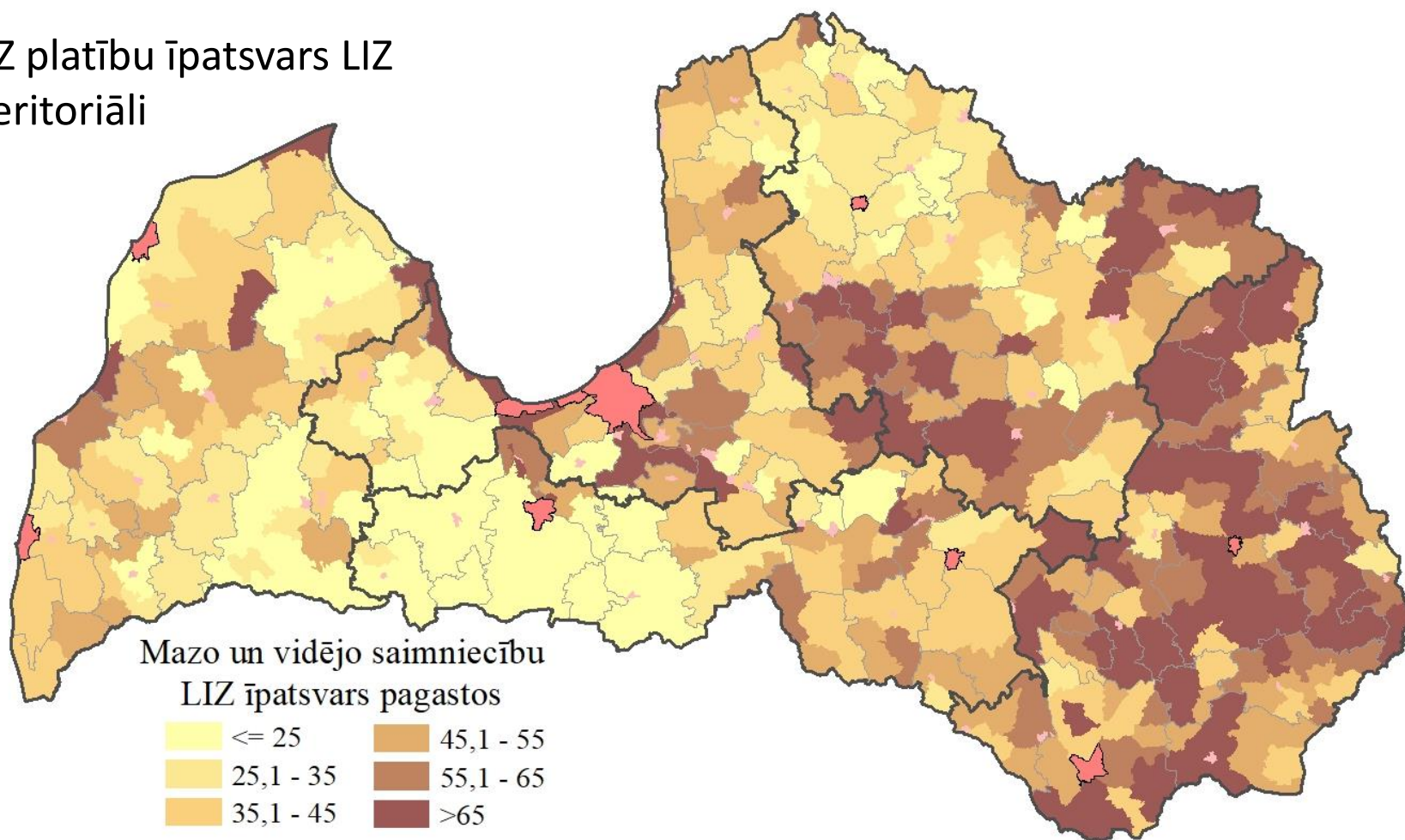
Neto pievienotā vērtība uz pilna laika
nodarbināto, EUR/GDV vidēji 2013.-
2015.g.

MVS vieta saimniecību struktūrā un raksturojums

MVS apsaimniekoto LIZ platību īpatsvars LIZ kopplatībā Latvijā ir teritoriāli nevienlīdzīgs.

■ Mazo un vidējo saimniecību LIZ īpatsvars
- lauksaimniecības reģionos (pēc Boruks, 2004)

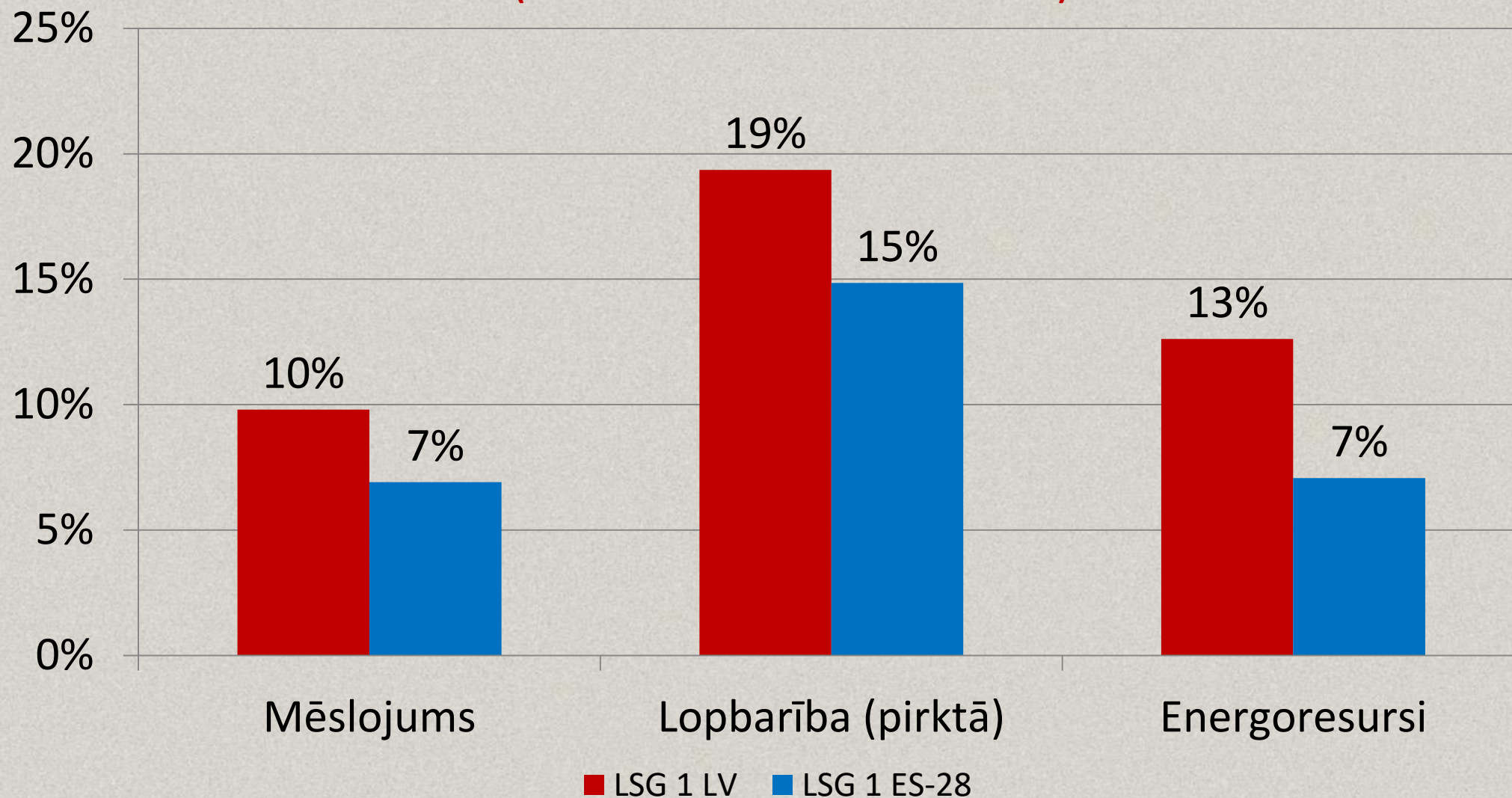
- 1.- labi dabas apstākļi
2. – dabas apstākļi virs vidējā
3. – vidēji dabas apstākļi
4. - nelabvēlīgi dabas apstākļi
5. – Rīgas piepilsētas zona

Nozīmīgākās izmaksu pozīcijas % no izlaides vērtības ES un Latvijā 2015.g

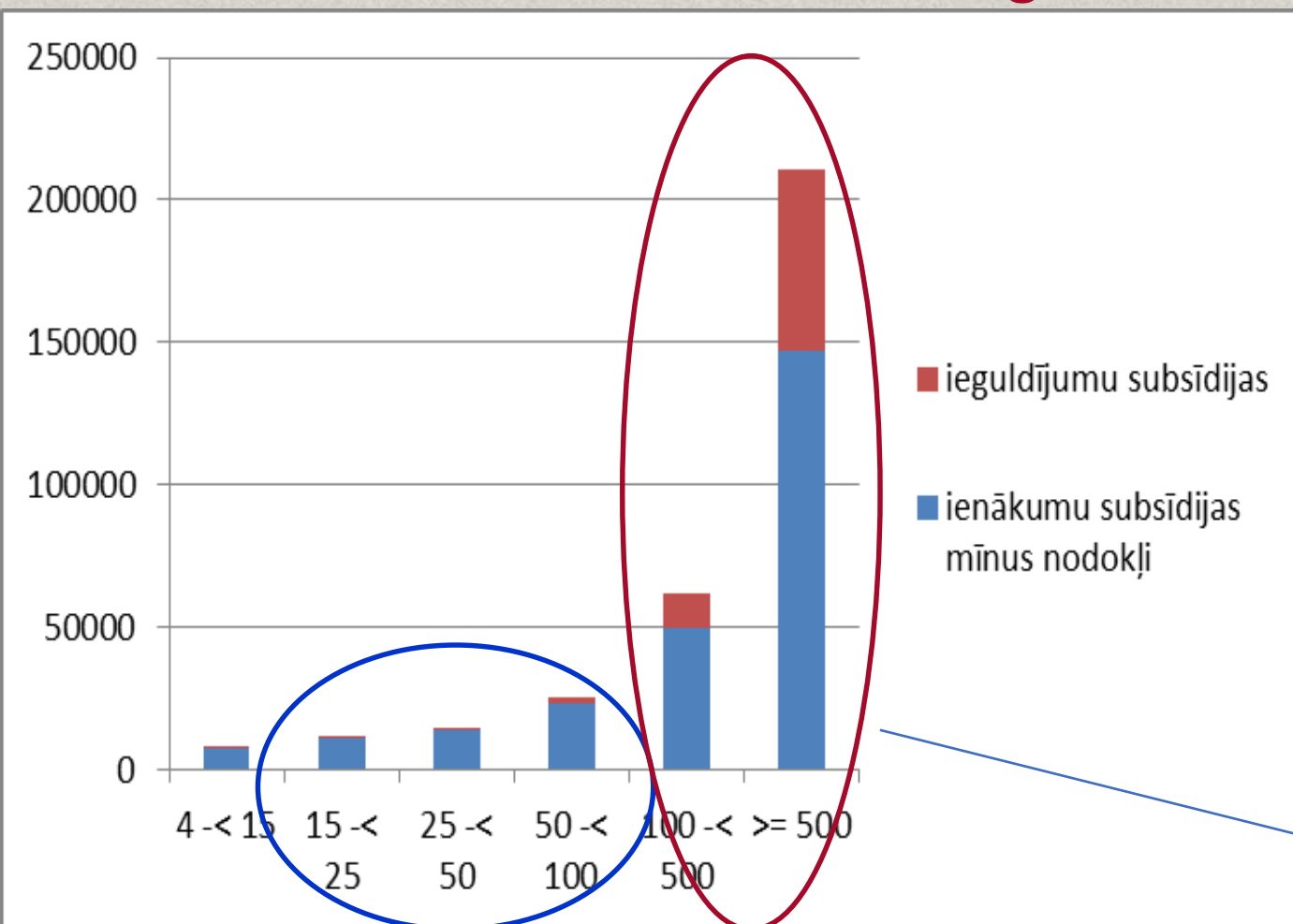
9

(saimniec. ar SI no 50-100 tūkst. EUR)

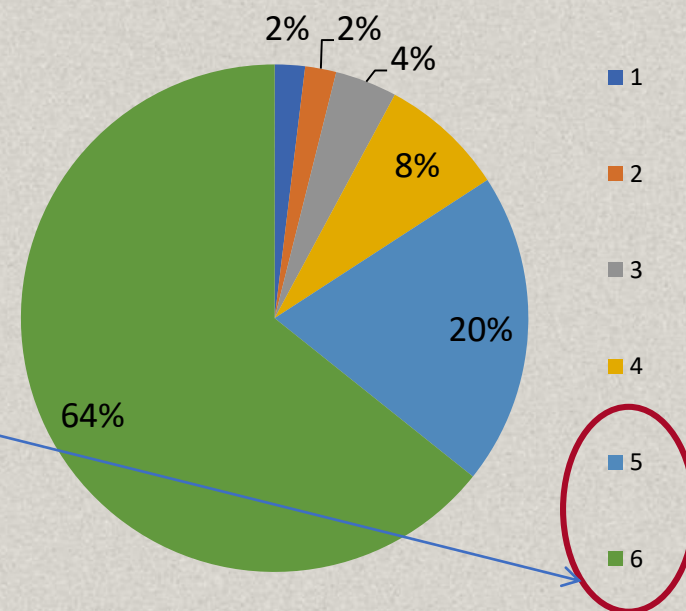

Saņemto subsīdiju un aprēķināto nodokļu (bez PVN) starpība vidēji vienā Latvijas SUDAT saimniecībā pa lieluma grupām (SI, tūkst. EUR) 2016. gads

10

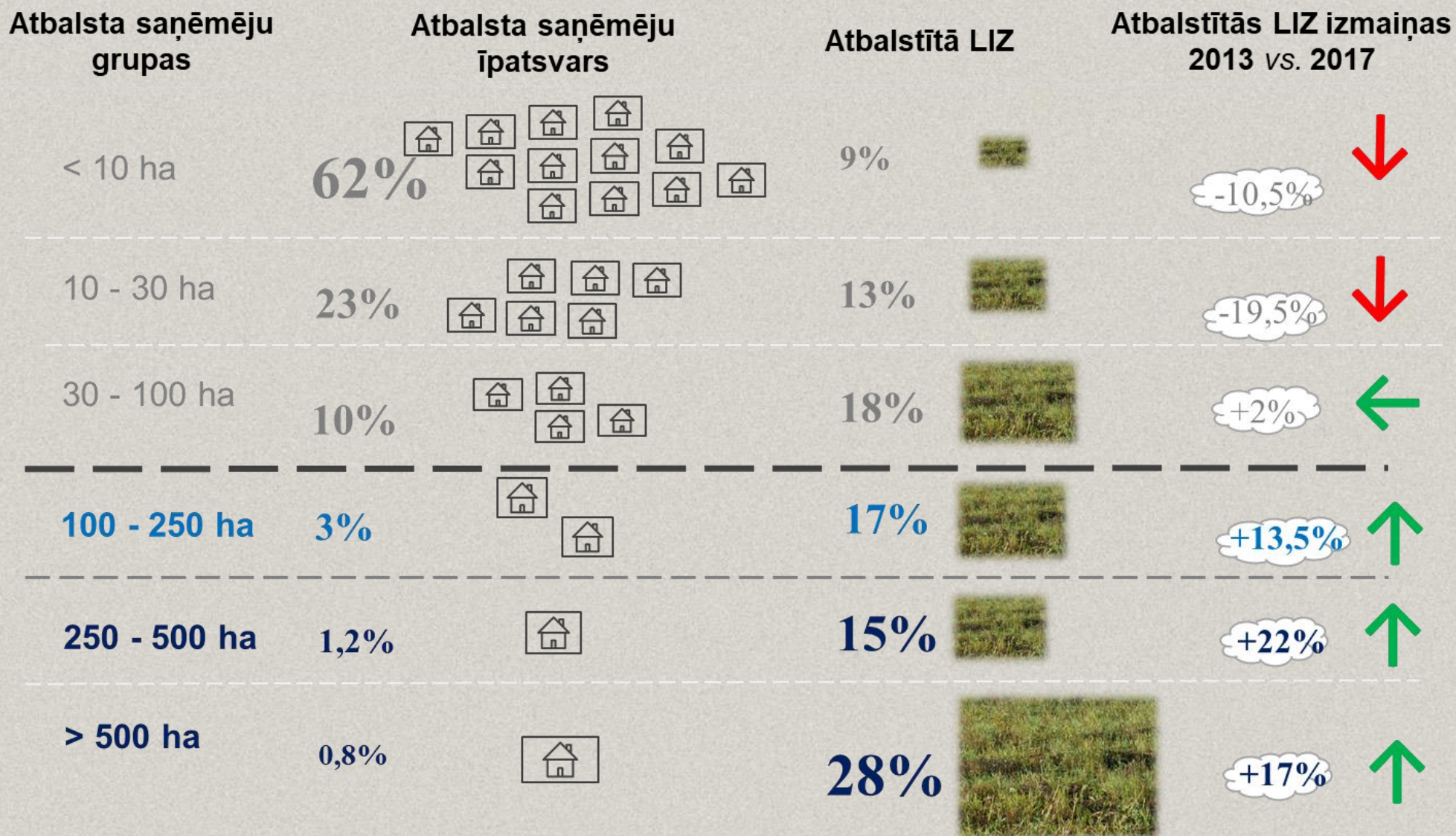
Katras grupas saimniecību vidēji saņemto subsīdiju (bez ieguld.subs.) un valsts atbalsts kopā

Atbalsta saņēmēji un LIZ platības

11

Avots: Autoru aprēķins pēc LAD datiem

Lauku saimniecību un uzņēmumu skaits reģionos 2017.g.

12

Reģions	Tirgus sektora ekonomiski aktīvās statistiskās vienības (skaits, CSP)	Īpasvars reģionos	Lauku saimniecību skaits (CSP)	Īpasvars reģionos
	2017		2017	
Rīga	72 454	41,9%	8	0,01%
<i>Rīgas reģionā</i>	30 029	17,4%	9 029	12,9%
Vidzemes reģionā	16 499	9,5%	13 969	20,0%
Zemgales reģionā	15 994	9,3%	11 754	16,8%
Latgales reģionā	18 053	10,4%	24 086	34,4%
Kurzemes reģionā	19 830	11,5%	11 088	15,9%
kopā	172 859		69 933	

Ieteikumi

13

Orientējoši 25% no ļoti mazajām (10 500) un 40-50% (6500) no mazajām saimniecībām pie labvēlīgiem nosacījumiem (pieejams atbalsts, t.sk. informatīvais) ir orientētas uz attīstību (ražošanas paplašināšana, jaunu nozaru attīstība, investīcijas u.tml.). Par mazajām saimniecībām var uzskatīt lauku saimniecības ar SI līdz 15 000 EUR.

Galvenie attīstības virzieni saimniecībām, lai celtu to ekonomisko dzīvotspēju, ir šādi:

- Intensīvāka zemes izmantošana
- Papildus vērtības pievienošana savai produkcijai -
- Ražošanas efektivitātes celšana (jaunas tehnoloģijas u.tml.)
- Pakalpojumi sabiedrībai un videi (vides un ainavas saglabāšana, vietējās kopienas uzturēšana u.tml.) kas tiek materiāli novērtēti

inovatīvie risinājumi

➤ Īpašā apakšprogramma mazo lauku saimniecību attīstībai, integrējot vairāku pasākumu iespējas, un nosakot paaugstinātu atbalsta likmi par 10%.

➤ Palielinātā atbalsta intensitāte MVS būtu it īpaši attiecināma uz pasākumiem (aktivitātēm)

- M04 Ieguldījumi materiālajos aktīvos;
- M06.4 atbalsts ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību izveidei un attīstībai;
- M17 Riska pārvaldība
- M19 Leader projekti

Ieteikumi

14

M06.1 – **atbalsts jaunajiem lauksaimniekiem**; ņemot vērā aktuālo vajadzību piesaistīt laukiem jaunus uzņēmīgus cilvēkus un atjaunot cilvēkkapitālu, nepieciešams vismaz 3 reizes lielāks nekā pašreiz, t.i. ~40 milj.EUR.

M06.3 – atbalsts **mazo lauku saimniecību attīstībai**; būtu plānojams tādā apjomā, lai apmierinātu ~10 000 saimniecību projektus. Atbilstoši šī perioda finansējumam (15 000 EUR uz saimniecību), tam būtu atvēlami 130 – 150 milj. EUR publiskā finansējuma. Nav pamata liegt piedalīties tām saimniecībām, kuras iepriekšējās programmās ir startējušas līdzīgos pasākumos, un sekmīgi izpildījušas prasības.

M06.4 – **ieguldījumi ar lauksaimniecību nesaistītu darbību izveide un attīstība**. Lietderīgi izskatīt iespēju MVS kritērijiem atbilstošām saimniecībām piedalīties ar līdzīgiem nosacījumiem kā apakšpasākumos M06.1 un M06.3, t.i. **fiksēta maksājuma veidā**, neprasot privāto līdzfinansējumu. Maksimālā atbalsta summa būtu atbilstoša saimniecības lielumam: ja neto apgrozījums (kopējais, ne tikai lauksaimniecībā) nepārsniedz 15 000 EUR gadā, tad atbalsta summa nepārsniedz 15 000 EUR, bet ja tā ir lielāka (vismaz pēdējos 2 gadus pēc kārtas), tad atbalstu var piešķirt līdzīgi kā M06.1. pasākumā 40 000 EUR apmērā.

M04 – **ieguldījumi materiālajos aktīvos**; saglabāt aploksnes nodalot atsevišķi atbalstu maziem, vidējiem un lieliem tikai konkrētu vides kritēriju izpildei (Co2 izmešu samazināšana, minerālmēslu samazināšana pēc daudzuma un platības)

- Lai sekmētu MVS atbalstam, šai aploksnei paredzēto finansējuma daļu, kas aprēķināta izmantojot minēto kritēriju, var palielināt papildus līdz 10%. ja konkrētā pārvaldē, grupā līdz 70 000 EUR pieteikti 32% no kopējā finansējuma, tad attiecīgo aploksni var noteikt līdz 42% no pārvaldei atvēlētā publiskā finansējuma šajā pasākumā.
- b) atteikties no dalījuma aploksnēs pēc saimniecību lieluma, taču mazajām un vidējām saimniecībām noteikt papildu punktus atlases kritērijos. Orientējošais piedāvājums: ja saimniecības neto apgrozījums iepriekšējā gadā bijis zem 25 000 EUR, tiek piešķirti papildus 10 punkti, bet ja apgrozījums ir virs 25 000, taču nepārsniedz 70 000 EUR, papildus 5 punkti.

Ieteikumi

15

☐ Kooperācijas sekmēšana

☐ **Risku vadība** (2 varianti - 1) ELFLA kompensē daļu apdrošināšanas, vai arī 2) veido **kopfondus** ar ELFLA finansējuma iesaisti - otrs variants varētu būt izdevīgāks, jo pirmajā pamatā nauda aiziet finanšu sektoram, bet otrā krāj paši un tērē kad vajag)

• Regulas 1305/2013 36.panta 1.c) noteikts *ienākumu stabilizācijas instruments, kas izpaužas kā finansiāli ieguldījumi **kopfondos**, lai sniegtu kompensāciju lauksaimniekiem saistībā ar ienākumu ievērojamu samazināšanos*. Šo darbību būtu iespējams pielietot tieši MVS atbalstam, ņemot vērā, ka MVS ir ievērojami ierobežotāki resursi nekā lielajās saimniecībās.

- Lai novērstu nelietderīgu līdzekļu izmantošanu, būtu nosakāms, ka atbalstu var saņemt tikai gadījumā, ja attiecīgās lauku saimniecības īpašniekiem [lauksaimniecība ir galvenais ienākumu avots](#).
- Minētajos kopfondos varētu piedalīties visa veida lauku saimniecības un uzņēmumi, taču MVS (iespeju robežās iekļaujot arī lielākas saimniecības ar gada apgrozījumu līdz 70 000 EUR) izmaksātie līdzekļi Regulā paredzētajā apmērā (65% plus iespējamie 10%) tiktu segti no atbalsta līdzekļiem

☐ atbalstīt **jaunos lauksaimniekus** (kuri ietilpst MVS lieluma grupā), lai pietiek visiem kas ir nopietni.saimniekotāji

☐ Papildus grupām līdz 50 000 vajadzētu arī palīdzēt ar privātā līdzfinansējuma piesaisti, ņemot vērā, ka bankas tiem dod nelabprāt. Piemēram, ja sevi jau labi parādījis ka ir uzticams, 50% ir atbalsts, bet vēl 25% aizdevums, kuru ar laiku atmaksā. Tāpat Altum vai izveidoti kādi fondi speciāli MVS atbalstam (tie var būt ne tikai l/s, bet visiem mazie uzņēmējiem laukos).

☐ **apmācības, konsultācijas** (vismaz līdz 25 000 - ar minimālu līdzfinansējumu).

Ieteikumi

16

Ieteikumi, kas sniedzas ārpus LAP, taču ir ar to saistīti un / vai tiešā veidā ietekmē mazo saimniecību situāciju:

- LAD un Valsts lauku tīklam aktīvāk popularizēt MVS pieejamās atbalsta iespējas, tai skaitā sniedzot individuālas konsultācijas un palīdzību dokumentu noformēšanā.
- Ievērojot, ka ar 2019.gadu plānots pārtraukt ADSI pasākumu (M13), kurš ir nozīmīgs mazo saimniecību ienākumu nodrošināšanā, izvērtēt iespēju izsludināt atkārtotu pieteikšanos 1.pīlāra mazo lauksaimnieku shēmas (MLS) atbalstam ar 2019.gadu, kā arī saglabājot MLS pēc 2020. gada.
- Latvijā izstrādāt politiku, kas noteiktu normatīvus, plānošanas dokumentus, pasākumus, atbildīgos, lai kompleksi risinātu kritisko situāciju ar depopulāciju, īpaši attālākās teritorijās.
- Politikai jārespektē lauku kompleksitāte un saimniekošanas formu un vērtību daudzveidība
- Lai pilnīgāk novērtētu mazo saimniecību sociāli ekonomisko nozīmi Latvijā, būtu izstrādājamas metodes/modeļi un jāveic detalizēti pētījumi par ieguldījumiem lauku attīstībā.

Paldies par uzmanību!

arei@arei.lv

Elita.benga@arei.lv

